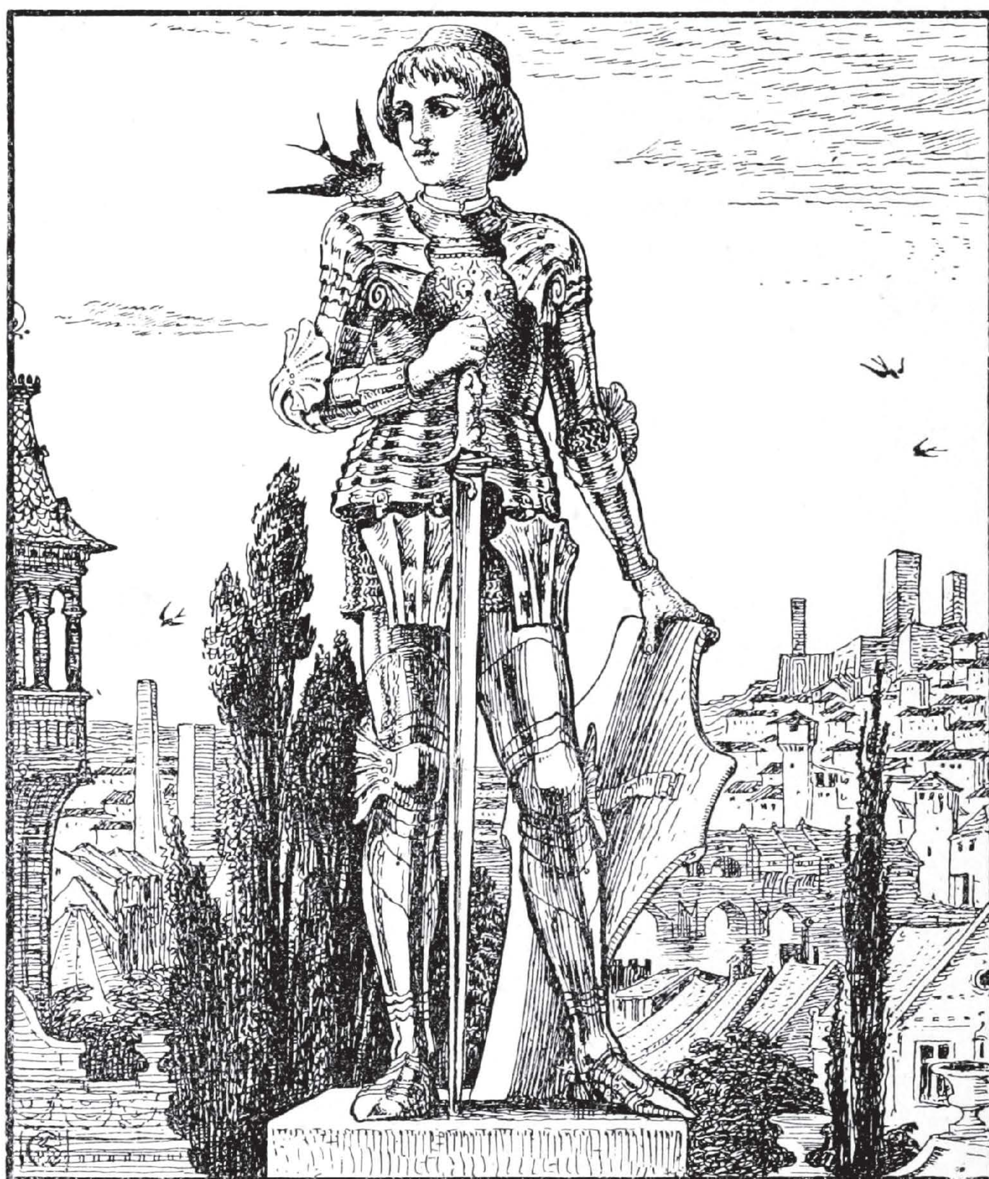
Oscar Wilde

Sretni princ

Oscar
Wilde

Sretni princ

s engleskog prevela
Alenka Lazar

e-Lektire

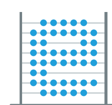

CARNET

e-Škole
USPOSTAVA SUSTAVA RAZVOJA DIGITALNO ZRELIH ŠKOLA
(PILOT PROJEKT)

Projekt je sufinancirala Europska unija iz Europskog socijalnog fonda.
Više informacija o EU fondovima možete naći na web stranicama Ministarstva regionalnoga razvoja i fondova Europske unije: www.strukturnifondovi.hr

Sadržaj

Oscar Wilde

Dublin, 16. listopada 1854.

– Pariz, 30. studenog 1900.

Oscar Wilde (punim imenom Oscar Fingall O'Flahertie Wills Wilde) irski je književnik, poglavito bajkopisac, dramatičar, pjesnik. Napisao je i više pripovjedaka, eseja, te jedan fantastični roman (*Slika Doriana Graya*). Rođen je u Dublinu 1854. godine, u imućnoj obitelji. Studirao je u Oxfordu, a tada počinje i objavljivati pjesme. Ubrzo su postale zapažene u književnom svijetu, te se nastanio u Londonu i nastavio pisati. Putovao je Europom i Amerikom, a u Parizu je upoznao slikare i književnike s kraja 19. stoljeća, s kojima je vodio razgovore o smislu i ciljevima umjetnosti, te stilovima i teškoćama pisanja. Bio je predstavnik umjetnika koji su smatrali da je umjetnost toliko samostalan fenomen da ne postoji ni zbog čega na svijetu osim zbog sebe same (larpurlartizam). Ona je na svoj način stvarateljica svijeta. Bio je nekoliko godina urednik časopisa *Women's World*. U osamdesetim godinama 19. stoljeća počinje njegov književni uspon, kad objavljuje knjigu bajki *Sretni princ i druge priče* (1888.), a nekoliko godina kasnije i drugu, s naslovom *Kuća šipaka* (1891.) Najprije ih je počeo pisati za zabavu tijekom studiranja, a kasnije ih je nastavio dotjerivati za svoje sinove. U svom konačnom obliku su zapravo namijenjene nešto odraslijoj djeci i odraslima.

Kad se Wilde rodio u Irskoj, Andersen je u Danskoj već dvadesetak godina objavljivao bajke, crtice i priče, i bio je već vrlo poznat i prevođen. Do tada je bajka već imala svoje sjajne sljedbenike i u drugim piscima, primjerice ruskome piscu Puškinu kojemu je njegova stara dadilja pričala narodne bajke, a on ih je uobličavao u prekrasne priče u stihovima. Wildeove bajke su, poput Andersenovih, vrlo slojevite, a danskog kralja bajki vrlo je poštovao. Kad usporedimo Wildeove i Andersenove bajke, zamijetit ćemo kako se i u Wildea često nalazi tema prezrene i zanemarene ljubavi malenog i neuglednog bića prema nekome tko ima moć, bogatstvo ili vlast – ali ne i osjećajnost. Obojica govore i o neosjetljivosti ljudi prema onima koji doživljavaju i trpe nepravde. Obojica vole dugačke i bogate opise kojima postižu izvanvremensku atmosferu, a fantastika izvire nerijetko iz snova ili zanosnih maštarija na javi. Kraj bajki često je nesretan, napisane su probranim riječima i bogate pojmovima iz književnosti i uopće umjetnosti. Likovi mogu biti ne-

ugledne životinje, biljke ili stvari, pa čak i igračke. U bajci *Sretni princ* Wilde odaje počast Andersenu tako što princ šalje lastavića da u ruke male promrzle djevojčice sa šibicama spusti dragi kamen safir, prinčevo oko, a u bajci *Ribar i njegova Duša* Wilde daje jednu od glavnih uloga Maloj Sireni, odnosno slavuju u bajci *Slavuj i ruža*. Poznato je da su to likovi kojima je vječni život udahnuo već Hans Christian Andersen. Međutim, Wildeove bajke ovim likovima daju ili epizodnu ulogu (djevojčica), ili fatalnu kad je riječ o nekom drugom liku (Mala Sirena i ribar), ili toliko nesretnu da žrtva ostaje besmislena (slavuj). Stoga je teško ne naslutiti neku nevolju i tugu u piscu ovih bajki. No, pogledajmo o čemu govore. O *Sretnom princu* napisana je posebna bilješka, stoga ćemo se usredotočiti na neke druge Wildeove bajke. *Infantkinjin rođendan* nadahnut je najvjerojatnije slavnom slikom španjolskoga slikara Diega Velazqueza *Male dvorske dame (Infantkinje)* iz 1656. Za dvanaesti rođendan španjolske prestolonasljednice, njezin otac se potrudio prirediti joj rođendan prepun iznenađenja, a najveće bi trebalo biti ples nakaznog patuljka kojega su njegovi podanici pronašli u šumi. Sam otac ne pojavljuje se na rođendanu svoje kćeri jer tuguje za njenom majkom, i sva iznenađenja i veseli nastupi raznih gostiju na dvoru ne mogu pobuditi pravu radost u srcu male slavljenice. Kad patuljak shvati da mu se smiju i ponovno traže njegovu točku zato što je tako ružan, a ne zato što ih zanima njegov ples, srce mu prepukne od žalosti. Nije čudno kad na kraju priče malena infantkinja samo naredi: *Neka odsada oni koji dođu igrati se sa mnom nemaju srce.*

U bajci *Slavuj i ruža* mali slavuj pomaže zaljubljenom studentu stvoriti crvenu ružu za njegovu ljubljenu. Pritom umire, jer crvena boja ruže nastala je od krvi iz njegova srca. Međutim, djevojka odbija studenta, jer su joj draži dragulji komornikova nećaka, i ruža završava u blatu na cesti. Već u početku priče daje se naslutiti da kraj neće biti sretan, jer student uopće ne razumije što mu pjeva slavuj, niti je svjestan njegove uzaludne žrtve. Ono što često prihvaćamo kao dar, nastalo je velikim odricanjem i trudom onoga koji daruje. Mislimo na to kad nas darivaju, poručuje Wilde.

Sebični div je bajka možda najbliža djeci, jer upravo zahvaljujući njima div je promijenio svoje ponašanje i svoj život. U divovom vrtu vladaju studen, zima i mraz, tuča i sjeverni vjetar. Godišnja doba se ne izmjenjuju, sve dok div ne dopusti djeci da uđu u njegov vrt i u njemu se igraju. Ono što činite najmanjima kao da ste učinili meni, već davno je poručio Isus Krist. I njega Wilde stavlja u ovu bajku, kao malenog uplakanog dječaka kojemu div pomaže da se popne na stablo, i za tu gestu zaslužuje rajski mir. Oscar Wilde bio je vrlo duhovit čovjek, poznat po spretnim i zanimljivim odgovorima i doskočicama u razgovoru sa suvremenicima. U ovoj bajci odsijeva ta njegova duhovitost, naročito kad govori o tome kako je div otišao u posjet prijatelju, Cornwalskom ljudožderu: *Kad je sedam godina prošlo, rekao je sve što je imao, jer on nije od velikih razgovora, i odlučio se vratiti u svoj dvorac.*

I u drugim bajkama zaokupljen je ljepotom duha, mogućnošću da se zli izmijene i postanu bolji.

Napisao je roman *Slika Doriana Graya* (1890.) u kojemu slika stari umjesto Doriana, i pokazuje njegove grijehe i poroke, dok je on neprestano lijep i mlad, sve dok u

nastupu očajanja glavni lik ne uništi i sliku i sebe.

Usporedo s uspjehom njegovih bajki i priča, izvođena su na scenama kazališta u Engleskoj Wildeova dramska djela *Lepeza lady Windermere* (1892.), *Idealni muž* i *Važno je biti Earnest* (1895.) Nakon toga, prema tadašnjim engleskim zakonima, osuđen je na dvije godine zatvora zbog veze s lordom Alfredom Douglasom, nakon čega je Wildeova karijera počela zamirati. Po izlasku iz zatvora emigrirao je u Francusku i objavio *Baladu o tamnici u Readingu* (1898.), u kojoj je otvorio mnoga pitanja o nečovječnosti prilika u tamnicama, doživotnoj i smrtnoj kazni. Oscar Wilde umro je u Parizu 1900. godine.

Djelo *Slika Doriana Graya* ekranizirano je u više navrata. Jedan od najslavnijih filmova je crno-bijeli u režiji Alberta Lewina (1945.). Komediju *Važno je biti Ernest* u novije vrijeme u film je pretočio redatelj Oliver Parker (2002.), a Hrvatsko narodno kazalište u Zagrebu imalo ju je na repertoaru 2007. godine u režiji Tomislava Pavkovića. Predstava je inače prvi puta izvedena u Londonu 1895. godine, a svoju prvu hrvatsku izvedbu doživjela je 1910. godine u Zagrebu, dok ju je Mario Kovač 2017. g. režirao u karlovačkom Gradskom kazalištu Zorin dom tako da se radnja događa u Karlovcu i Generalskom Stolu.

* * *

Sretni princ je zanimljiva priča već i zbog obrata koji sadrži. Ljudi mu se najprije dive zbog ljepote i vrijednosti u zlatu i dragom kamenju; zbog njegova dostojanstva i uznositosti na visokom stupu iznad grada; zbog osjećaja sreće, pravednosti i anđeoskog mira koje izaziva njegova ljepota. Čudan je taj utjecaj lijepoga, utjecaj umjetnosti na ljude, kao da govori Wilde.

Potom upoznajemo Lastavića koji se razočarao u ljubavi prema Trski. Iako je bila lijepa, nije htjela s njime razgovarati ni otputovati. Ljepota nije dovoljna da bi hranila postojanu ljubav. Tu je prvi nagovještaj obrata. Tada Lastavić susreće Princa koji je u stvarnome životu, kao mladić, bio sretan – *ako je užitak sreća*. Nije znao za nesreću drugih, niti je za nju mario. Pokazat će se da sreća nije jednaka užitku, da je puno veća i dublja negoli užitak. U životu lijepoga kipa koji predstavlja Princa otvaraju se nove mogućnosti za sreću, onu koja nastaje kad činiš dobra djela. I Lastavić se mijenja. Njegova loša iskustva sa dječacima prestaju biti važna kad lepetanjem krila smiri groznicu bolesnom šveljinom sinu. Sa svakim novim učinjenim dobrim djelom osjećaj sreće sve je jači.

Priča se gradi gradacijom: Lastavić se neprestano oprašta od Sretnoga princa, a ovaj ga neprestano moli da ostane još jednu noć i bude njegov glasnik. Ova ponavljanja čitatelj doživljava kao preklinjanje iz očaja. Stoga je visoki emocionalni naboj koji struji iz priče. Prinčev očaj duboko dirne Lastavića, i on ne može odoljeti tako iskrenim molbama.

Wilde na poseban način osvješćuje u čitatelja kolika je žrtva Lastavića. Ponajprije slikama toploga juga i afričkih zemalja u kojima je Lastavić mogao uživati. Slike Egipta sunčane su i tople, prepune egzotičnih detalja, a u Prinčevom gradu počinje studen, mraz, sjeverni vjetar i zima. Ovi kontrastni postupci šire se i na opreke bijeda siromašnih – bešćutnost bogatih. *Pod mostom leže dva mala dječaka i zagrlila se da se ugriju. – Kako smo gladni! – vele oni. – Ne smijete ovdje ležati – doviknuo im stražar i oni krenuli na kišu.*

Wilde na nekoliko mjesta pokazuje koliko ljudi mogu biti okrutni jedni prema drugima, sebični i neosjetljivi na tuđu patnju. Tim više je potrebno da postoji netko tko tu patnju razumije i može ublažiti, poput Sretnoga princa. Stoga Lastavić ostaje. Priča princu čudesne priče o južnim krajevima, grijući tako i svoje srce i tijelo. On već zna da neće odletjeti u tople krajeve, jer je najčudesnija i najtajanstvenija ljudska bijeda. A ljubav je ono što ga drži uz princa. Umjesto u Egipat, Lastavić odlazi u dom Smrti, ali tješi Princa kako je smrt samo sestra sna... Ova utjeha proizlazi iz Wildeove igre s pričama iz grčke mitologije. Boga sna, Hipnosa, grčki su umjetnici slikali kao dječaka i mladića (možemo ga lako zamisliti kao princa) koji svemu živome donosi san, a san oslobađa od muka i briga. I Lastavić sniva svake noći između nogu kipa Sretnoga princa. Hipnos je brat Tanatu, bogu smrti. Hipnos ima moć nad ljudima i nitko mu se ne može oprijeti. Ponekad je ta moć bliska stanju hipnoze. Lastavić je na neki način opčinjen, hipnotiziran Sretnim princem, prvo njegovom vanjskom, a onda i unutrašnjom ljepotom: njegovom spremnošću da pokloni sve što ima svojim nesretnim podanicima, suosjećanjem nad nevoljnicima, potrebom da zaviri u srce drugih. Iz te opčinjenosti, Lastavić prelazi u smrt. Ali ona nije teška, baš kao ni snivanje na krilima ljubavi.

Wilde iskazuje ovom pričom i poštovanje prema Andersenu, kralju bajki. Lastavića šalje s dragim kamenom iz svog oka, da usreći malu djevojčicu sa šibicama koja mrzne na cesti i boji se da će je otac istući jer nije prodala šibice. Tako joj, makar za tu večer, produžava život. I u nekim drugim bajkama Wilde rado spominje motive ili likove iz Andersenovih bajki, kako bi im dao nova značenja (*Slavuj i ruža*, *Ribar i njegova Duša*).

Obrat u ponašanju građana nastaje kad Princ prestaje biti lijep izvana, kad uz pomoć malenoga Lastavića pokloni sve svoje zlatne listiće i dragulje kako bi učinio dobra djela. Ljudi ne vide njegovu unutrašnju ljepotu i daju da se kip rastopi. Od njega ostaje srce koje se nije htjelo rastopiti u peći, upravo kao malo srce od kositra koje ostaje od Andersenovog postojanog kositrenog vojnika koji je izgorio u kaminu zajedno s dragom figuricom plesačice. Ljubav ne prestaje, bez obzira na one koji je ne vide.

Stoga je prikladna i poanta ove priče, u kojoj Bog moli anđela da mu za raj donese dvije najvrednije stvari iz toga grada, a anđeo mu donosi Lastavićevo tijelo i olovno srce Sretnoga princa.

dr. sc. Diana Zalar

Prije čitanja...

- Na portalu e-Lektire za ovo djelo pripremili smo **audiomamac**. Poslušajte ga, ili pogledajte njegov prijevod na hrvatski znakovni jezik.

- Promotrite samostalno ili u paru s drugom osobom ovu ilustraciju. Opišite je. Što mislite koga predstavlja?

Izvor: *Wikipedia Commons*

- Što su vrline, a što mane?

- Razmislite o proteklom tjednu. Prisjetite se tko je bio dobar prema vama. Po čemu ste to primijetili?

  Prema kome ste vi bili dobri? Što ste učinili?

  Što znači: činiti dobra djela? Što su to dobra djela?

  Na kraju svakog dana prisjetite se triju lijepih stvari koje su vam se dogodile, koje ste vidjeli ili koje su vas razveselile. Prisjetite se i dobrog djela koje ste učinili. Vodite o tome dnevnik barem sljedećih mjesec dana. Nakon mjesec dana ponovo pregledajte svoj dnevnik. Sjećate li se svega što je navedeno u dnevniku?

Sretni princ

Visoko iznad grada, na uzvišenom stupu, stajao je kip Sretnoga princa. Bio je cijeli pozlaćen tankim listićima čistoga zlata, u očima mu sjala dva blistava safira, a dršku njegova mača krasio je veliki crveni rubin.

Svi su mu se uvelike divili. – Lijep je kao vjetrokaz – primijetio je jedan Gradski vijećnik koji je žudio biti poznat kao stručnjak za umjetnost – samo, ne baš koristan – dodao je pobojavši se da će ga ljudi smatrati nepraktičnim, što on uistinu nije bio.

– Zašto ne možeš biti poput Sretnoga princa? – upitala je majka svog sinčića koji je neutješno plakao.

– Sretni princ ni za čime ne bi plakao.

– Veseli me što na svijetu postoji netko tako istinski sretan – mrmljao je razočarani čovjek gledajući prekrasni kip.

– Izgleda baš poput anđela – govorila su djeca iz sirotišta izlazeći iz katedrale u svojim blistavim baršunastim plaštevima i čistim bijelim košuljama.

– Kako znate? – upitao je učitelj matematike – pa vi nikad niste vidjeli anđela.

– Ah, ali jesmo, u svojim snovima – odgovoriše djeca, a učitelj se nezadovoljno namrštio jer nije odobravao dječje sanjarenje.

Jedne noći, iznad grada je letio mali Lastavić. Svi njegovi prijatelji prije šest tjedana odletjeli su u Egipat, no on je ostao jer se zaljubio u prekrasnu Trsku. Upoznao ju je u rano proljeće dok je letio niz rijeku loveći velikog žutog leptira, i toliko ga je privukla njezina vitka figura da je morao zastati kako bi s njom razgovarao.

– Mogu li te voljeti? – upitao je Lastavić, koji nije nimalo oklijevao, a Trska mu se blago nakloni. I tako on stade letjeti oko nje, dodirujući vodu svojim krilima, stvarajući srebrne krugove na vodi. To njegovo udvaranje potrajalo je čitavog ljeta.

– To je besmislena zaljubljenost – cvrkutale su druge lastavice – ona nema novaca, a ima previše rođaka – i uistinu je rijeka bila prepuna trske. A onda, s jeseni, sve lastavice su odletjele pa se Lastavić osjećao usamljeno, a ljubav prema Trski počela ga je zamarati.

– Ona ne zna razgovarati – rekao je – osim toga, bojim se da je zavodnica jer uvijek koketira s vjetrom. – I uistinu, kad god bi vjetar zapuhao, Trska se dražesno klanjala.

– Uviđam da je stanarica – nastavio je – a ja volim putovati pa bi stoga i moja žena trebala voljeti putovanja.

– Hoćeš li poći sa mnom? – konačno je upitao, ali Trska je odmahnula glavom jer je bila privržena svom domu.

– Ti si se čitavo vrijeme poigravala sa mnom! – vapio je – odlazim do piramida. Zbogom! – a zatim je odletio.

Letio je čitav dan, a navečer je stigao u grad.

– Gdje ću se smjestiti? – zapitao se.

– Nadam se da je grad spreman za mene.

Potom opazi kip na visokom stupu. – Ovdje ću se smjestiti! – uzviknuo je – sjajan smještaj s pregršt svježeg zraka – reče i smjesti se tik između stopala Sretnoga princa.

– Imam zlatnu spavaću sobu – tiho je rekao sam sebi dok se pripremao za spavanje. No baš kad je stavio glavu pod krilo, na njega je kapnula velika kap.

– Čudna stvar! – kliknuo je – na nebu ni jednog oblaka, zvijezde su jasne i sjajne, a ipak, pada kiša. Klima sjeverne Europe je uistinu grozna. Trska je voljela kišu, zato što je mislila samo na sebe.

Zatim je kapnula još jedna kap.

– Čemu služi ovaj kip ako me ne može zaštititi od kiše? – reče Lastavić. – Moram pronaći dobar dimnjak. – Potom je odlučio odletjeti dalje. No prije nego je raširio krila, kapnula je i treća kap, a kad je pogledao gore vidio je... Što je vidio?

Oči Sretnoga princa bile su ispunjene suzama što su padale niz njegove zlatne obraze. Lice mu je tako prekrasno sjalo na mjesečini da se Lastavić ražalostio.

– Tko si ti? – upitao je.

– Ja sam Sretni princ.

– Pa zašto onda plačeš? – pitao je Lastavić. – Sasvim si me smočio.

– Dok sam bio živ i imao ljudsko srce, nisam znao što su suze – rekao je Princ – jer sam živio u palači Sans-Souci, u kojoj tuga nije dozvoljena. Preko dana igrao sam se u vrtu s prijateljima, a uvečer sam plesao u velikoj plesnoj dvorani. Vrt je bio okružen vrlo visokim zidom, no nisam nikad pitao što je s druge strane jer je sve oko mene bilo divno. Moji dvorani zvali su me Sretni princ i uistinu sam bio sretan, ako je užitak sreća. Tako sam živio i tako sam umro. A sad kad sam mrtav, postavili su me tako visoko da mogu vidjeti svu gadost i jad svoga grada, pa iako mi je srce od olova, ne mogu ništa osim plakati.

– Što, nije od čistog zlata? – rekao je Lastavić za sebe. Bio je previše pristojan da bi naglas izgovorio takvu primjedbu.

– Daleko – nastavio je kip tihim pjevnim glasom – daleko u maloj ulici nalazi se trošna kućica. Jedan prozor otvoren je, a kroz njega vidim ženu koja sjedi za stolom. Lice joj

je mršavo i istrošeno, a ruke grube i crvene, izbockane od igle, jer ona je švelja. Veze pasiflore na svilenu haljinu za najljepšu dvorsku damu koja će je nositi na sljedećem plesu. Na krevetu u kutu sobe leži njezin bolesni sin. Ima vrućicu i želi naranču. Majka mu ne može dati ništa osim vode iz rijeke, pa joj sin plače. Lastaviću, Lastaviću, mali Lastaviću, hoćeš li joj odnijeti rubin iz mog mača? Moja stopala prikovana su za podnožje stupa i ne mogu se pomaknuti.

– Očekuju me u Egiptu – rekao je Lastavić – svi moji prijatelji lete uz obalu Nila i razgovaraju s velikim cvjetovima lotosa. Uskoro će spavati u grobnici Velikoga kralja. Kralj leži ondje u svom oslikanom lijesu, umotan u žuto platno, balzamiran travama. Oko njegova vrata lanac je od svijetlozelenog nefrita, a ruke su mu poput uvenulog lišća.

– Lastaviću, Lastaviću, mali Lastaviću, zar ne možeš ostati uz mene jednu večer i biti moj glasnik? Dječak je tako žedan, a majka je tako tužna.

– Mislim da baš i ne volim dječake – odgovorio je Lastavić. – Prošloga ljeta, kad sam boravio uz rijeku, dva nestašna dječaka, mlinarevi sinovi, uvijek su na mene bacali kamenje. Naravno, nikad me nisu uspjeli pogoditi. Mi lastavice suviše dobro letimo, a osim toga, dolazim iz obitelji koja je poznata po svojoj vještini letenja. Ipak, to je znak da nemaju poštovanja.

Ali Sretni princ izgledao je tako tužno da se Lastavić sažalio.

– Ovdje je jako hladno – rekao je – ali ostat ću uz tebe jednu noć i bit ću tvoj glasnik.

– Hvala ti, mali Lastaviću – rekao je Princ.

I tako je Lastavić iskljucao crveni rubin iz Prinčeva mača i u kljunu ga odnio preko gradskih krovova. Prošao je preko crkvenog tornja gdje su bili isklesani bijeli mramorni anđeli. Prošao je i palaču i čuo zvuk plesa. Prekrasna djevojka izašla je na balkon sa svojim dragim.

– Zvijezde su tako divne – rekao je mladić – a kako je tek divna moć ljubavi!

– Nadam se da će moja haljina biti dovršena na vrijeme – odgovorila je djevojka – naručila sam haljinu s izvezenim pasiflorama, ali švelje su tako spore.

Preletio je rijeku i vidio svjetiljke što vise na jarbolima brodova. Preletio je i Geto i vidio stare Židove kako se cjenkaju i broje novac na brončanim vagama. Konačno je došao do trošne kućice i pogledao kroz prozor. Dječak se u vrućici prevrtao po krevetu, a majka je zaspala od umora. Ušao je u kuću i ostavio lijepi rubin na stolu pored ženina naprska, a potom nježno preletio oko kreveta, hladeći dječakovo čelo svojim krilima.

– Kako sam se ohladio – rekao je dječak – zacijelo mi je bolje. – Potom je utonuo u ugodan san.

Zatim je Lastavić odletio natrag Sretnom princu i rekao mu što je učinio.

– Zanimljivo je – primijetio je – sad mi je doista toplo iako je tako hladno.

– To je zato što si učinio dobro djelo – rekao je Princ, a mali Lastavić počeo je razmišljati pa je zaspao. Razmišljanje ga uvijek uspava.

Kad je svanuo dan, Lastavić odleti do rijeke i okupa se.

– Kakav fantastičan fenomen – rekao je profesor ornitologije dok je prelazio preko mosta – lastavica usred zime!

Napisao je pismo lokalnim novinama. Svi su pričali o tom pismu, bilo je puno riječi koje nitko nije razumio.

– Večeras idem u Egipat – rekao je Lastavić veselo. Posjetio je sve javne spomenike i dugo sjedio na vrhu crkvenoga tornja. Kad god bi se pojavio, vrapci bi cvrkutali i govorili – kakav naočiti stranac – i zato je uživao.

Kad je mjesec izašao, doletio je nazad do Sretnog princa.

– Imaš li kakvu poruku za Egipat? – upitao je. – Upravo krećem.

– Lastaviću, Lastaviću, mali Lastaviću – rekao je Princ – zar ne možeš ostati sa mnom još jednu noć?

– Očekuju me u Egiptu – odgovorio je Lastavić – sutra će moji prijatelji odletjeti do idućeg katarakta. Nilski konji tamo leže pod sitinom, a na velikom granitnom prijestolju sjedi bog Memnon. Svake noći motri zvijezde, a kad izađe jutarnja zvijezda, radosno uzvikne, a zatim ušuti. U podne žuti lavovi dolaze na obalu piti vodu. Oči su im kao zeleni berili, a riču glasnije od katarakta.

– Lastaviću, Lastaviću, mali Lastaviću – rekao je Princ – daleko na drugoj strani grada vidim mladića u sobici na tavanu. Nagnut je nad stolom koji je prekriven papirima, a u vrču pored njega nalazi se buket uvelih ljubičica. Kosa mu je smeđa i kuštrava, usne rumene kao mogranj, a oči krupne i sanjive. Pokušava dovršiti predstavu za kazališnog ravnatelja, ali ne može više pisati jer mu je hladno. U peći nema drva da se ugrije, a od gladi je iznemogao.

– Ostat ću s tobom još jednu noć – rekao je Lastavić koji je imao istinski dobro srce – da i njemu odnesem jedan rubin?

– Nemam više rubina – rekao je Princ – sve što mi je ostalo su moje oči. One su od rijetkih safira koji su doneseni iz Indije prije tisuću godina. Izvadi jedno i odnesi mu. On će ga prodati zlataru pa kupiti hranu i drva kako bi završio predstavu.

– Dragi Prinče – rekao je Lastavić – ne mogu to učiniti. – Zatim je počeo plakati.

– Lastaviću, Lastaviću, mali Lastaviću, učini kako sam rekao.

I tako je Lastavić iskljucao Prinčevo oko i odletio u učenikovu sobicu. Bilo je lako ući, jer je na krovu bila rupa. Mladić je zario glavu među dlanove pa nije čuo klepetanje krila, a kad je podigao pogled, ugledao je prekrasni safir na uvelim ljubičicama.

– Počinju me cijeniti – uzviknuo je – ovo mora da je od nekog obožavatelja. Sad mogu dovršiti svoju predstavu – i izgledao je uistinu sretno.

Idući dan Lastavić je odletio u luku. Sjeo je na jarbol velikog broda i gledao mornare kako izvlače velike škrinje iz nutrine broda.

– Povuci, potegni, hej! – vikali su kad bi izvadili svaku škrinju.

– Idem u Egipat! – vikao je Lastavić, ali nitko nije mario. Kad se mjesec opet pojavio, vratio se Sretnom princu.

– Došao sam se oprostiti – rekao je.

– Lastaviću, Lastaviću, mali Lastaviću – rekao je Princ – zar ne možeš ostati još samo jednu noć?

– Zima je – odgovorio je Lastavić – i hladni snijeg uskoro će pasti. U Egiptu sunce obasjava zelene palme, a krokodili se sunčaju u blatu i lijeno se ogledaju. Moji prijatelji grade gnijezdo u hramu Baalbek, a rumene i bijele golubice ih gledaju i guču. Dragi Prinče, moram te napustiti, ali nikada te neću zaboraviti. Sljedećeg proljeća vratit ću ti dva prekrasna dragulja umjesto onih koje si poklonio. Rubin će biti crveniji od najcrvenije ruže, a safir će biti plav kao sinje more.

– Dolje na trgu – rekao je Sretni princ – stoji djevojčica koja prodaje šibice. Sve šibice pale su joj u jarak i više se ne mogu koristiti. Otac će je tući ako kući ne donese novac, pa ona plače. Nema ni cipele ni čarape i gologlava je. Izvadi i moje drugo oko i daj joj ga, pa ju otac neće tući.

– Ostat ću s tobom još jednu noć – rekao je Lastavić – ali neću ti izvaditi i drugo oko. Bit ćeš potpuno slijep.

– Lastaviću, Lastaviću, mali Lastaviću – rekao je Princ – učini kako sam rekao.

Lastavić izvadi i drugo Prinčevo oko pa se zaputi s njim. Proletio je iznad djevojčice sa šibicama i ispustio dragulj u njezin dlan.

– Kakvo lijepo stakalce – reče djevojčica pa smijući se potrči kući.

Zatim se Lastavić vratio Princu.

– Sad si potpuno slijep, pa ću ostati s tobom zauvijek.

– Ne, mali Lastaviću – rekao je jadni Princ – moraš otići u Egipat.

– Ostat ću s tobom zauvijek – reče Lastavić i zaspi do Prinčevih nogu.

Cijeli idući dan sjedio je na Prinčevu ramenu i pričao mu zgode sa svojih putovanja. Pričao je o crvenim ibisima što borave uz obale Nila i hvataju zlatne ribice svojim kljunovima. O Sfingi koja je stara koliko i svijet i živi u pustinji i zna baš sve i o trgovcima koji polako putuju sa svojim devama i nose jantarne brojanice na rukama. O Kralju Mjesečevih planina koji je crn kao ebanovina i klanja se velikom kristalu. O velikoj zelenoj zmiji koja spava na palmi i ima dvadeset svećenika koji je hrane kolačima, i patuljcima koji plove po velikom jezeru na velikim plosnatim listovima i neprestano ratuju s leptirima.

– Dragi mali Lastaviću – rekao je Princ – pričaš mi o tako velikim divnim stvarima, ali veća je od svega patnja muškaraca i žena. Ni jedan misterij nije velik kao nevolja. Poleti preko moga grada, mali Lastaviću, i reci mi što vidiš.

I tako je Lastavić letio preko grada i vidio bogataše kako se vesele u svojim lijepim domovima, dok prosjaci sjede ispred vrata. Preletio je mračne uličice i vidio blijeda lica

gladne djece kako gledaju ravnodušno na mračne ulice. Pod mostom leže dva dječaka, zagrljeni kako bi se ugrijali.

– Kako smo samo gladni! – vikali su.

– Ne smijete ovdje ležati – viknuo je stražar, pa su se udaljili na kišu.

Potom Lastavić odleti natrag i ispriča Princu sve što je vidio.

– Prekriven sam čistim zlatom – rekao je Princ – moraš ga oljuštiti, listić po listić, i dati ga sirotinji. Živi uvijek misle da će ih zlato usrećiti.

Listić po listić skidao je Lastavić sve dok Princ nije ostao potpuno siv i tmuran. Listić po listić zlata nosio je Lastavić siromašnima, a lica djece rumenjela su se, pa krenu nasmiješeni plesati po ulici.

– Sad imamo kruha – uzvikivali su.

Potom je došao snijeg, a nakon snijega i mraz. Ulice su bile obavijene srebrom, tako sjajne i blistave. Duge ledenice visjele su s kućnih streha kao kristalni bodeži. Svi su hodali u bundama, a dječaci su nosili baršunaste kape i klizali po ledu.

Jadnom malom Lastaviću bilo je sve hladnije i hladnije, ali nije htio ostaviti Princa, jer ga je previše volio. Skupljao je mrvice ispred pekarevih vrata kad nije gledao i pokušavao se ugrijati mašući krilima, ali znao je da će naposljetku umrijeti. Smogao je još toliko snage da uzleti na Prinčevo rame posljednji put.

– Zbogom, dragi Prinče – promrmljao je – hoćeš li mi dopustiti da ti poljubim ruku?

– Drago mi je što napokon ideš u Egipat, mali Lastaviću – rekao je Princ. – Ovdje si se predugo zadržao. Ali moraš poljubiti moje usne, jer ja te volim.

– Ne idem u Egipat – rekao je Lastavić – idem u dom Smrti. Smrt i San dva su brata, zar ne?

Potom je poljubio Prinčeva usta i mrtav pao pred njegove noge.

U tom trenu zazvoni u kipu snažan prasak, kao da se nešto prelomilo. To je njegovo olovno srce prepuklo na pola. Bio je to strahovito gadan mraz.

Rano idućega jutra gradonačelnik je šetao trgom s gradskim vijećnicima. Kad su prolazili pored stupa, pogleda kip i reče – Ajme meni! Kako jadno izgleda Princ!

– Doista jadno! – govorili su gradski vijećnici koji su se uvijek slagali s gradonačelnikom, a potom su se približili da bolje promotre kip.

– Rubin mu je ispao iz mača, nema oči i nije više pozlaćen – rekao je gradonačelnik – zapravo, nije ništa bolji od običnog prosjaka.

– Ništa bolji! – složili su se gradski vijećnici.

– A osim toga, pod nogama mu leži mrtva ptica! – nastavi gradonačelnik. – Moramo izdati nalog da je pticama ovdje zabranjeno umirati – i gradski pisar to zabilježi.

I tako su srušili kip Sretnoga princa.

– Sad kad više nije lijep, nije niti koristan – rekao je profesor likovnog.

Zatim su kip otopili u talionici, a gradonačelnik je održao skupštinu kako bi odlučili što će napraviti s metalom.

– Naravno, potrebno je podići novi kip – rekao je – pa neka bude moj.

– Moj! – odvrati svaki gradski vijećnik te se posvađaju.

Zadnje što sam čuo je da se i dan danas svađaju.

– Čudna stvar! – rekao je nadglednik u ljevaonici. – Ovo polomljeno olovno srce ne topi se u vatri. Moramo ga baciti.

Stoga su ga bacili na smetlište gdje je ležao i mrtvi Lastavić.

– Donesi mi dvije najdragocjenije stvari iz ovoga grada – rekao je Bog jednom svojem anđelu i anđeo mu donese olovno srce i mrtvu pticu.

– Dobro si odabrao – reče Bog – jer u mom će rajskom vrtu ova ptičica zauvijek pjevati, a u mom zlatnom gradu vječno će me hvaliti Sretni princ.

Metodički instrumentarij

dr. sc. Vladimira Velički

Razmisli i stvaraj

- *Sretni princ* kao i ostale priče iz ove zbirke nazivaju se suvremenim bajkama. Pojasnite zbog čega.
- Zašto se Sretni princ upravo tako zove? Kakav je on bio prije nego što je umro?
- Gdje se odvija radnja ove bajke?
- Zašto je kip plakao?
- Što mislite, zašto je Sretni princ uz Lastavićevu pomoć činio dobra djela? Koja su sve dobra djela učinili?
- Kako se Lastavić osjećao nakon što je učinio dobro djelo? Kako se vi osjećate kad učinite neko dobro djelo?
- Lastavić je Sretnome princu opisivao Egipat. Pronađite u tekstu tri opisa Egipta i prepričajte ih u razredu ili napravite kratki zapis opisa.
- Iz koje vam je bajke poznate djevojčica sa šibicama. Tko ju je napisao?

- Što mislite, zašto je Oscar Wilde u ovoj bajci spomenuto djevojčicu sa šibicama? (Ako se ne možete dosjetiti, provjerite u bilješki o piscu!)

- Što je Lastavić odnio djevojčici?

- U kojem se godišnjem dobu odvija ova bajka?

- Koji se likovi spominju u ovoj bajci? Povežite imena likova s njihovim vrlinama (poželjnim osobinama) ili porocima odnosno slabostima (nepoželjnim osobinama).

- Koje su tri najdragocjenije stvari iz prinčevoga grada? Pojasnite zašto!

- Prepišite tri mudre misli koje su vam se najviše svidjele.

- Kad biste trebali izdvojiti poruku ili glavnu misao ovoga djela, kako bi ona glasila?

- Po čemu se novinski članak razlikuje od pripovijetke? Preradite ovu bajku tako da postane novinski članak.

- Zamislite koliko bi bolji svijet bio kad bismo za svako dobro djelo koje netko nama napravi, mi usrećili troje drugih ljudi. To bi moglo izgledati ovako: prijatelj s tobom podijeli svoj sendvič jer si ti svoju užinu zaboravio kod kuće. Nakon toga ti jednom drugom prijatelju posudiš olovku, nepoznatoj starici pomogneš prijeći preko prometne ulice, a gospođi koja nosi pune ruke vrećica iz trgovine pridržiš vrata. Svatko od ovih troje ljudi treba iza toga učiniti tri dobra djela nekim drugim ljudima i tako dalje, i tako dalje... Pokušajte izračunati koliko će se brzo dobro širiti svijetom. Koliko bi ljudi u jednome danu na ovaj način moglo biti usrećeno? Koliko ljudi za tjedan dana? Za mjesec dana? Za godinu?

- Pogledajte ili poslušajte film *Kindness boomerang* i porazgovarajte o njemu:

  https://www.youtube.com/watch?v=nwAYpLVyeFU

NAUČI, TO JE VAŽNO

SUVREMENE BAJKE govore o problemima modernog društva. Njihova je radnja nestvarna kao i radnja starijih bajki, no smještena je u suvremeno doba.

ETIČKA KARAKTERIZACIJA je opisivanje pozitivnih ili negativnih osobina lika u književnom djelu.

Poticaji za daljnji rad

1. Prvo izdanje ove bajke objavljeno je 1888. godine u knjizi s naslovom *The Happy Prince and Other Tales* (David Nutt, London, 1888.). Bila je otisnuta u svega 1.000 primjeraka. Ilustrirana je prekrasnim, uglavnom crno-bijelim ilustracijama Waltera Cranea i Jacomba Hooda. Pronađite na internetu više informacija o tom izdanju! Saznajte nešto o načinima tiskanja knjiga u to doba.

   Preslik tog prvog izdanja s ilustracijama u digitalnom formatu možete pogledati na stranici projekta Wikisource, na ovoj poveznici:

   https://en.wikisource.org/wiki/The_Happy_Prince_and_Other_Tales

2. Ta zbirka sadrži još četiri bajke: *Slavuj i ruža, Sebični div, Odani prijatelj* i *Znamenita raketa*. Posudite knjigu u knjižnici i pročitajte ih!

3. Davne 1978. godine napravljena je audio-bajka S*retni princ*. Poslušajte ju samostalno ili s prevoditeljem na znakovni jezik i usporedite s originalnim tekstom.

   https://www.youtube.com/watch?v=EEfYaGRwGfA

   Pripremite vlastitu verziju bajke, koristeći se različitim načinima predočavanja (pisani oblik, usmena prezentacija, dramatizacija, slikovni prikaz i dr.).

4. Poslušajte zvučnu knjigu *Sretni princ*. Pročitao ju je Hrvoje Zalar. Nakon toga poslušajte i audio-bajku iz 1973. godine. Usporedite te dvije izvedbe.

5. Iz gline ili drugog materijala izradite kip, ili nacrtajte sretnog princa. Napravite razrednu izložbu.

6. *Sretni princ* i sve ostale pripovijetke iz Wildeove zbirke *The Happy Prince and Other Tales* na ovoj su poveznici dostupni kao zvučna knjiga:

   https://www.audiobooks.com/audiobook/the-happy-prince-and-other-tales/177443

   Na internetu se može pronaći još mnogo drugih verzija.

Rječnik

Baalbek – antički grad u današnjem Libanonu, poznat po kompleksu veličanstvenih hramova iz rimskog doba (u antici zvan Heliopolis)
beril (grč.) – vrsta plavozelenog dragog kamena

ebanovina – vrsta crnoga drveta

Geto – nekad odvojeno gradsko područje u kojemu su živjeli Židovi, razdvojeni od kršćana; naziv dolazi od venecijanske četvrti Ghetto; u prenesenom značenju geto znači dio grada u kojemu živi bilo koja diskriminirana manjina, odvojeni prostor i sl.

ibis (grč.) – vrsta crvenkaste močvarne ptice koju su Egipćani smatrali svetom

jantar (rus.) – žuto-smeđi dragi kamen koji je nastao od smole

katarakt (grč.) – plitki dijelovi rijeke Nil koji nisu plovni zbog brzaca, stijena i riječnih otočića; na gornjem toku rijeke Nil ima ih ukupno pet, a drugi katarakt nalazi se uzvodno od Abu Simbela (u današnjem Sudanu)

Memnon – u starogrčkoj mitologiji sin egipatskog kralja Titona i boginje Eos (Zore), etiopski kralj; u trojanskom ratu, budući da mu je kralj Prijam bio stric, borio se na strani Troje, a pogubio ga je Ahilej; nakon toga Zeus je njegov pepeo pretvorio u jato ptica
Mjesečeve planine – legendarne planine za koje se mislilo da se nalaze na izvoru rijeke Nil negdje u istočnoj Africi, budući da se sve do konca 19. stoljeća nije točno znalo gdje ta velika rijeka izvire
mogranj – šipak, nar

nefrit (grč.) – vrsta poludragog kamena, žad

ornitologija (grč.) – znanost o pticama

pasiflora (lat.) – biljka povijuša bijelih cvjetova, »gospodinova kruna«, »Kristov cvijet«

rubin (grč.) – vrsta dragog kamena crvene boje

safir (grč.) – vrsta dragog kamena tamnoplave boje
Sans-Souci (franc. »bez brige«) – palača u blizini Potsdama u Njemačkoj, podignuta 1745-1747. godine za pruskog kralja Fridrika Velikog
sitina – rogoz, trska

Impresum

Naručitelj:

Hrvatska akademska i istraživačka mreža – CARNET
Josipa Marohnića 5, 10000 Zagreb
tel.: +385 1 6661 500
www.carnet.hr/

Nakladnik:

Bulaja naklada d.o.o
Radnički dol 8, 10000 Zagreb
tel/fax: +385 1 4822 154
info@bulaja.com
www.bulaja.com

Urednik: Zvonimir Bulaja

Oblikovanje: Luka Duplančić, Zvonimir Bulaja

Ilustracija na naslovnici: Walter Crane (1888.)

Bilješka o autoru i djelu: dr. sc. Diana Zalar

Metodička obrada: dr. sc. Vladimira Velički

Rječnik: Zvonimir Bulaja

Tehnička realizacija: Bulaja naklada d.o.o.

Za nakladnika: Zvonimir Bulaja

ISBN: 978-953-328-414-9

Zagreb, 2018.